

Generalpolkovnik

Karel Levičnik, 1900–1968

Nekaj o njegovih prednikih

Rod Levičnikov v Železnikih se začne z Anžetom Levičnikom, ki je umrl v drugi polovici 19. stoletja. Imel je tri sinove in eno hčer. Sin Blaž je živel v Železnikih. Rodila sta se mu Gregor in Luka in hči Ana. Gregor je z ženo Marjeto in hčerko Marjeto razmeroma kmalu umrl, rod Levičnikov pa je v Železnikih nadaljevala Lukova družina. Luka (1780–1860) in žena Neža (Kobler, umrla 1842, stara okrog 60 let) sta imela sinove: Jerneja, Jurija, Petra, Franca in Jožefa ter dve hčeri Mariji. Prva je umrla l. 1812, stara 2 leti, druga pa je živelja od 1816 do 1871. Sin Jožef je postal znamenit župan, organist in učitelj v Železnikih, kjer je poučeval 47 let (1826–1909).

*Polkovnik Karel Levičnik
na Visu, jeseni 1944*

Stari Karlov oče je bil Jurij Levičnik (1813–1876), sodnik, ki je imel ženo Albertino Grubler (1828–1876), sina Alberta (1846–1934) in hčer Georgino. Z drugo ženo, Regino Kadivec, pa je imel sina Petra. Tudi Albert je bil sodnik in je v letih pred upokojitvijo postal predsednik deželnega sodišča v Ljubljani. Jurij in Albert torej nista živela v Železnikih, pač pa sta kot sodnika službovala po raznih krajih na Kranjskem in Koroškem. Jurij in žena Regina sta pokopana v Stari Loki. Albert in žena Franja pa sta pokopana v Železnikih.

Albert je s prvo ženo, Jožefino Pok, imel sinove: Alberta, Pavla in Josipa, z drugo ženo Franjo Guzelj (1867–1914) pa tudi tri: Franca, Janka in Karla. Noben od teh ni živel v Železnikih.

Karel je bil rojen 28. 1. 1900 v Ljubljani, umrl pa je 24. 3. 1968 doma v Drči pri Šentjerneju. Poročen je bil z Vero Vučer iz Pulja (14. 2. 1902 – 30. 7. 1989). Imela sta dva sinova Jurija (1925–1989) in Luko (1947). Karel z ženo Vero in sin Jurij počivajo v družinskem grobu v šmarju pri Šentjerneju. Luka je aktivni oficir naše vojske in službuje v Ljubljani.

Domača hiša v Železnikih

Nasproti Antonove hiše, Racovnik št. 47, sedaj stoji nova dvonadstropna stanovanjska hiša (lastnik Megoslav Olic), ki je bila dograjena okr. l. 1982. Na tem mestu je nekoč

stala Levičnikova hiša, po starem Železniki št. 95. Njen lastnik je bil sodnik Albert, za njima pa njegov sin Karel Levičnik. Oba sta z družinama kar redno tudi preživljala poletne počitnice.

V letih 1937-1941 je bila hiša oddana v najem tedanji jugoslovanski vojski. V njej se je naselil štab bataljona za utrjevanje državne meje na odseku Blegoš - Ratitovec. Z okupacijo nekdanje Jugoslavije se je v tej hiši namestila nemška žandarmerijska postaja. Ob dveh partizanskih napadih na to nemško posadko v letu 1944 je bila ta hiša požgana in delno porušena. Leta 1946 so bile ruševine odstranjene in je na tem mestu ostal prazen prostor, kjer je kasneje bila zgrajena sedanja nova stanovanjska hiša.

Druga Levičnikova hiša v Železnikih je na Racovniku št. 34, ki ji sedaj pravimo Debevčeva. Stara številka te hiše je bila Železniki št. 114. To hišo sta po velikem požaru l. 1822 obnovila brata Gregor in Luka. Po Luku je bil njen lastnik in je v njej živel znani učitelj Jožef Levičnik (1826-1909). Njegova žena je bila Neža Monigman (1842-1906). Imela sta služkinjo, ki jima je skrbno stregla. Ker ni bilo otrok, ji je upokojeni učitelj Jožef izročil hišo in imetje. Ko se je potem poročila z orožniškim komandirjem Debevcem in je še naprej tu stanovala, je po tem priimku dobila hiša sedanje ime.

Levičnikova hiša, Železniki št. 95, 1945

Karlovo šolanje

Osnovno šolo in štiri razrede gimnazije je obiskoval v Ljubljani. Tedaj mu je umrla mama in oče ga je vpisal v vojaško mornariško šolo. 17-leten je med 1. svetovno vojno dokončal pomorsko vojaško akademijo avstroogrške mornarice v Boki Kotorski. Ob koncu l. 1918 je kot pomorski kadet tam sodeloval pri prevzemu oblasti na ladjah od oficirjev avstroogrške mornarice, ki so bili tuje narodnosti in so se vračali domov.

V tedanji jugoslovanski mornarici je bil vse do kapitulacije leta 1941. Tudi tokrat ga je kapitulacija doletela v Boki Kotorski. Služboval je v raznih pomorskih ustanovah na obali in na raznih plovnih enotah. Bil je tudi komandant torpedovke T-7 in komandant torpedne divizije. Leta 1929 je obiskoval in uspešno zaključil višji artilerijski tečaj britanske mornarice v Greenwichu in v Portsmouthu. Nekaj let je potem delal v komisiji za nabavo in prevzem oborožitve za opremo novega rušilca Dubrovnik. S to nalogo je obiskal nekaj mornariško-artilerijskih ustanov na Češkoslovaškem, Nizozemskem in v Angliji. Kasneje je na tem rušilcu postal drugi oficir. Z njim so križarili po Sredozemlju

in se pri tem seznanjali z vojaškimi lukami: Bizerta, Malta, Konstanza, Krf in drugimi. Slednjic je bil upravnik artilerijsko-tehničnega zavoda mornarice v Boki Kotorski. Sorazmerno mlad je že postal kapetan bojne ladje (v pehoti je to polkovnik).

Dosegel je najvišjo strokovno izobrazbo, zlasti pa je vsa svoja prizadevanja posvetil razvoju pomorske artilerijske stroke. Tu pa tudi ne smemo prezreti znanja tujih jezikov. Gimnazija in šolanje v avstrijski mornarici sta mu dali solidno znanje nemščine. Šolanje v Angliji in kasneje strokovno sodelovanje z angleško vojno mornarico mu je dalo znanje angleščine. Delno se je naučil tudi češčine. Znanje nemškega in angleškega jezika mu je v letih NOB večkrat prišlo še kako prav.

Pomemben delež v NOB

Ob kapitulaciji kraljevine Jugoslavije je odklonil vstop v sovražno ustaško mornarico. Z manjšo skupino somišljenikov je odšel iz Boke Kotorske. Po daljšem, včasih kar nevarnem potovanju je končno le srečno prišel domov v Drčo pri Šetjerneju na Dolenjskem. Od vsega začetka se je pridružil aktivistom OF. Pa ne le on, pač pa tudi žena in sin. Zaradi tega sodelovanja je bil že marca 1942 aretiran. Nekaj tednov je bil zaprt v Kostanjevici in Novem mestu, potem pa interniran v italijanskih taboriščih Gonars, Monternale, Padova in Treviso. Po padcu fašizma konec julija 1943 se je vrnil domov. Sinu Juriju je pomladi 1942 uspelo pobegniti pred italijansko aretacijo in je od tedaj bil partizan. Razumljivo je, da se je oče Karel ob vrnitvi iz internacije in ob kapitulaciji Italije spet vključil v delo OF na terenu.

Še tiste jeseni je v Kočevju pri Glavnem štabu Slovenije postal inštruktor v oficirski šoli. Po ukazu Vrhovnega štaba so se oficirji nekdanje jugoslovanske vojske, ki so tedaj bili v enotah GŠ Slovenije in Hrvaške morali zbrati v določenem kraju v Dalmaciji, kjer bi z njimi formirali nove bojne enote. V glavnem je šlo za pomorce, letalce in tankiste (šoferje, mehanike). V skupini, ki je tedaj odšla iz Slovenije, sta bila domačina iz Selške doline Karel Levičnik in Franc Biček. 19. decembra 1943 so že prišli na otok Hvar. Ker pa je tedaj tam bila nemška ofenziva, se je skupina začasno umaknila v Otočac v Liko.

22., 23. in 24. decembra 1943 so Nemci v težkih bojih in z velikimi žrtvami končno zasedli otoka Korčulo in Hvar. Skupina, v kateri je bil tudi Karel Levičnik, se je tedaj prepeljala na otok Vis.

20. januarja 1944 je Vrhovni štab NOV Jugoslavije ukazal, da je treba otok Vis braniti z vsemi močmi. V to obrambo je bil tedaj kot organizator vključen tudi kapetan bojne ladje Karel Levičnik. Postal je učinkovit organizator artilerije v obrambi otoka. Vis je resnično postal nezavzetna trdnjava na Jadranu. Napad na ta otok so Nemci nekajkrat odložili, dokler misli na napad niso opustili, ker so vedeli, da bi tu ne bili uspešni. Za oskrbo partizanskih enot v Dalmaciji in v Jugoslaviji je bil ta otok življenjskega pomena. Omogočal je reden dotok novih enot v Dalmacijo, dovoz orožja, opreme in hrane, v nasprotni smeri pa evakuacijo beguncev in ranjencev v južno Italijo.

Od marca do oktobra 1944 so bile na Visu formirane in delno že tudi izurjene številne partizanske bojne enote, ki so potem v Jugoslaviji odločilno posegale v osvobodilne boje. Karel Levičnik je tu ustanovil poseben štab za formiranje topniških baterij in divizijo, za urjenje teh posadk in posebno tehnično službo za njih oskrbo. Tako je bilo v tem času na otoku usposobljenih 50 baterij. Usposobiti je bilo treba številne telefoniste

in radiotelegrafiste, saj brez njih vse to topništvo ne bi bilo učinkovito. Tako je Levičnik tu resnično uporabljal vse svoje strokovno in organizacijsko znanje, da je vse to uspešno organiziral.

Na hiši v Podhumlju na Visu je vzidana spominska plošča, na kateri je vklesano:

GODINE 1944 OVDJE JE BILA
ARTILJERIJSKA ŠKOLA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE

S Titom v Neaplju

V začetku junija 1944 so na Vis prileteli člani državnega in partijskega vodstva in Vrhovni štab Jugoslavije. S tem je obramba Visa zaradi varnosti vseh teh visokih državnih ustanov dobila še toliko večji pomen.

Od 6. do 11. avgusta 1944 se je naš vrhovni komandant z delegacijo zadrževal v Neaplju in Caserti. V tej delegaciji je bil tudi polkovnik Karel Levičnik kot načelnik artilerijskega oddelka Vrhovnega štaba. Tu so potekali razgovori z angleškim premierom Churchillom in z generali anglo-ameriških enot na fronti v Italiji. Njihovo poveljstvo je bilo v Caserti. Tito je s člani svoje delegacije predvsem zahteval od zavezniške strani, naj vendar omogočijo še številnim Primorcem in Istranom nekdanjim vojakom italijanske vojske, ki so jih tedaj še zadrževali na otokih in v Afriki, da se čimprej vključijo v naše prekomorske enote in tako pridejo pomagat osvobajati svojo domovino. Polkovnik Levičnik, ki je dotlej posredno preko baze v Bariju sporočal potrebe po orožju, strelivu in opremi, je sedaj neposredno z angleškimi sogovorniki obrazložil naše potrebe po tej tehnični vojaški pomoči. Ta teden bivanja v Južni Italiji je bil za polkovnika Karla izredno uspešen diplomatski nastop, obenem pa tudi najlepše doživetje med vojnjo.

Med borci topničarji v Dalmaciji

Septembra 1944 so potekali uspešni boji za osvobajanje otokov Korčule, Hvara, Brača in priprav za osvoboditev Dalmacije. 2. oktobra je bil osvobojen Split, 28. oktobra Trogir, 2. novembra Šibenik, 3. novembra pa že tudi Dubrovnik. Skupaj s štabom VIII. udarnega korpusa je v Dalmacijo prišel tudi polkovnik Levičnik s svojim štabom. Glavno besedo pri operativni in taktični uporabi topništva so sedaj imeli poveljniki bataljonov, brigad in divizij. Glavna naloga Levičnikovega štaba je bila oskrba teh enot s strelivom in popravilo orodij. Veliko topov je bilo poškodovanih in tudi uničenih, veliko topov pa je bilo tudi zaplenjenih. Vse to je bilo treba sproti popravljati in razporejati. Artilerijsko-tehnična delavnica se je z Visa preselila v Šibenik v začetku novembra, potem na Sušak v začetku maja 1945 in jeseni 1945 v Ljubljano.

Pogajalec za vdajo 97. nemškega korpusa

V osvobodilnih bojih za Dalmacijo, Istro, Slovensko Primorje in Trst so bile topniške enote resnično uspešna udarna pest, ki je lomila najtrši odpor sovražnika. Najtrši boj na tej krvavi, a slavni bojni poti so se odvijali zadnje dni, tik pred končno osvoboditvijo.

Ko sta bila že osvobojena Trst in Gorica, se je od Reke do Ilirske Bistrice trdovratno upiral nemški 97. korpus. Obkoljevalni in uničevalni boji okrog njega so potekali od 29. aprila do 7. maja 1945. Glavno težo bojev je tu imel naš IV. korpus. Odrinjen od Reke in iz Istre se je 6. maja 97. nemški korpus branil le še na širšem območju Ilirske Bistrice. Zaradi velikih izgub, fizično in moralno izčrpan, je štab tega korpusa vendarle zaprosil za premirje in pogajanje. V štabu našega IV. korpusa so sestavili delegacijo, ki je šla v Ilirsko Bistrico na ta pogajanja. Trajala so več ur v noči na 7. maj. Nemci, ki vsa 4 leta okupacije niso vedeli, kaj je to velikodušnost, in so pobijali naše ljudi ter tu ropali in uničevali, kar so mogli, so sedaj apelirali na velikodušnost in nekakšno oficirsko čast ter predlagali, naj se jim dovoli prevoz z lastnimi vozili preko Postojne in Ljubljane na Koroško. Pri tem bi nam tu pustili težko orožje in nekaj opreme. Več ur jih je bilo treba prepričevati, preden so dojeli, da so Titovi vojni ujetniki. 7. maja, v ponedeljek zjutraj, je generallajtnant Moslin, namestnik ranjenega komandanta 97. korpusa, generala Kublerja, končno podpisal kapitulacijo. Polkovnik Karel Levičnik je vodil ta mučna pogajanja. Neizmerno zadoščenje je moral čutiti ob tem dogajanju, ob takem zlomu nemške nadutosti. Doživel je veliko žalost ob kapitulaciji kraljevine Jugoslavije, doživljal je ponižanje taboriščnika v italijanskih taboriščih, doživljal pa je tudi zmage, ki jih je s svojimi artilerci sam organiziral, in slednjic mu je bilo dano doživeti ta veliki finale zloma nemške nadutosti.

Ker ni bilo mogoče, kakor je trdil načelnik štaba tega korpusa, takoj obvestiti vseh nemških enot o tej vdaji, so boji prenehali šele opoldne 7. maja 1945. Vdalo se je 16.000 vojakov z nekaj generali, seveda z vso oborožitvijo in opremo. Med temi ujetniki pa je bila tudi nemška vojaška bolnišnica, ki je imela 2000 težkih ranjencev. V Ilirski Bistrici, v Gubčevi ulici št. 20, je vzdana spominska plošča z napisom: V tej hiši so 7. maja 1945 zjutraj predstavniki Jugoslovanske IV. armade sprejeli kapitulacijo nemškega 97. armadnega zbora. Vdalo se je 16.000 vojakov in oficirjev. Plošča je bila odkrita 9. maja 1965, slavnostni govornik pa je bil generalpodpolkovnik Karel Levičnik.

Povojno obdobje

Kmalu po končani vojni leta 1945 je bil povišan v generalmajorja, pet let zatem pa v generalpodpolkovnika. Bil je komandant artilerije IV. armade, komandant artilerije V. armadne oblasti (Zagreb), načelnik štaba artilerije JLA (Beograd) in nekaj let pred upokojitvijo načelnik v tehnični upravi JLA: Upokojen je bil leta 1960. Bil je ljudski poslanec prvega sklica skupščine Socialistične republike Slovenije za okraj Postojna. Nekaj let je bil tudi predsednik Društva strokovnih prevajalcev Slovenije. Od leta 1961 je sodeloval v osrednjem odboru prekomorskih brigad - pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Koristno je sodeloval pri oblikovanju knjige Prekomorci, ki je izšla leta 1965. Potem je pripravil knjigo Artileristi - prekomorci, ki je izšla po njegovi smrti leta 1968. Objavljeni so bili tudi njegovi naslednji članki: Kninska bitka, Primorske novice, 20. septembra 1964; Po sledovih primorskih in istrskih borcev, Velika kninska bitka, Primorski dnevnik 1964, št. 268 - 270; Pred 20. obletnico prekomorskih brigad, Delo, 4. decembra 1964; Prekomorci v NOVJ, Vojaški informator 1964, št. 7; Vis /0 otok žive zgodovine, TV-15, 14. 7. 1964; Zaključne operacije Jugoslovanske armade, Slov. poročevalec, 9. 5. 1946.

Za uspešno vojaško vodstvo in izkazano hrabrost med NOB mu je posebno pohvalo izrekel vrhovni komandant, maršal Tito, in to ob kninski bitki in ob osvoboditvi Trsta. Dobil je naslednja odlikovanja: red za hrabrost, red zastave, red zslug za narod z zlato zvezdo, red bratstva in enotnosti z zlatim vencem, partizansko zvezdo s srebrnim vencem, red ljudske armade z zlato zvezdo in red vojaške zasluge z veliko zvezdo.

7. oktobra 1985 so soborci prekomorci svojemu komandantu v Postojni v parku pred srednjo gozdarsko šolo, odkrili doprsni kip z napisom: KAREL LEVIČNIK, generalpodpolkovnik, 1900-1968, vojni komandant artilerije 4. Armade JA, poslanec skupščine SR Slovenije za okraj Postojna. Postojna, 7. 10. 1985.

Sin Jurij Levičnik

Rojen je bil 2. 3. 1925 v Kumboru v Boki Kotorski, umrl pa je nagle smrti 24. 12. 1989 v Drči pri Šentjerneju. Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v raznih krajih Dalmacije, odvisno od očetovih službenih premestitev. Aprila 1941 so se Levičnikovi vrnili domov v Drčo in Jurij je postal dijak 5. razreda gimnazije v Novem mestu. Zaradi odkritega nasprotovanja okupatorju je bil decembra 1941 iz gimnazije izključen, kakor še nekaj drugih dijakov. Od tedaj je bil aktiven član OF. Septembra 1942 je postal borec Krškega odreda. Sodeloval je v raznih bojih na Dolenjskem. Septembra 1943 je bil razporejen v 15. brigado, kmalu zatem pa v 5. (Cankarjevo) brigado, kjer je postal politični funkcionar. Kot član mladinske organizacije se je udeležil državnega kongresa USAOJ v Bosni. Od tam je prišel na Vis. 1. avgusta 1944 je postal sekretar mladine v 4. prekomorski brigadi. Od tu je bil razporejen za pomočnika politkomisarja 2. bataljona 5. prekomorske brigade in je v sestavi te brigade prišel spomladi leta 1945 v Belo krajino. V letih 1946-1947 je bil kadet v protiletalski oficirski šoli v Sovjetski zvezi. Zatem je uspešno zaključil še šolanje na Višji vojni akademiji v Beogradu. Leta 1955 je kot polkovnik odšel iz JLA. Zaposlil se je v gospodarstvu in je z uspehom vodil razne gospodarske organizacije. Bil je generalni direktor IMV Novo mesto, TOMOS Koper. Bil je član Gospodarske zbornice Slovenije in nekaj let tudi podpredsednik Gospodarske zbornice Jugoslavije. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941, raznih vojaških odlikovanj in kot uspešen gospodarstvenik dobitnik nagrade Borisa Kraigherja.

Povzeto po članku v TV-15, objavljeno 11. 1. 1990